

Незнайомець з тринадцятої квартири (скорочено)

Всеволод Нестайко

Всеволод Нестайко

Частина друга книги ["Тореадори з Васюківки"](#),

розказана знову-таки Павлушею Завгороднім

Незнайомець з тринадцятої квартири,

або

Злодії шукають потерпілого

Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Розділ 1

"Е", – сказали ми з Явою

У нас сьогодні прем'єра у сільському клубі, який заповнений глядачами. Між ними – дід Варава, дід Салимон, завклубом Андрій Кекало, тітка Ганна, баба Маруся, Грицько Чучеренко, тато, мама. Ми з Явою хвилювалися найбільше, адже заварили цю кашу. Ява восени придумав організувати театр. Ми уявляли себе відомими театральними діячами Немировичем-Данченком і Станіславським. Галина Сидорівна обрала нас старостами драматичного гуртка і доручила вибрати учасників.

Ставили ми "Ревізора" Гоголя. Ми з Явою хотіли найголовніші ролі. Але головну роль, Хлестакова, Галина Сидорівна віддала Колі Кагарлицькому. Нам з Явою випали ролі Добчинського і Бобчинського. Ролі не зовсім головні, але саме вони вигадали, що Хлестаков – ревізор.

Почались репетиції. У нас з Явою не було сумніву, що ми дуже талановиті. Навіть дід Салимон говорив про нас: "От артисти!". Але на репетиціях ми зрозуміли, що одне – говорити слова, які ти сам придумав, і зовсім інше – говорити слова не свої, грати роль. Добре, що Гоголь не дав Бобчинському і Добчинському багато слів. Карафолька, Кагарлицький і Гребенючка зубрили свої ролі, а ми з Явою бігали у свої справах. Ролей ми не вчили: Ява надіявся на суфлера Кузьму Барила, який вмів гарно підказувати у школі.

Прем'єри чекало все село. Якби у вечір вистави якийсь злодій забрів у наше село, він міг би спокійнісінько виносити все з хат, в яких не лишилося живої душі. Навіть стосемилітня баба Триндичка, яка вже тридцять років не виходила з двору, і то причалапала на виставу.

Вистава почалася. На сцені вже Стьопа Карафолька. Згодом і я разом з Явою вискочив на сцену. Ми з Явою сказали вже перші фрази і раптом у мене з голови

вилетіло все. Я тільки сказав: "Е...". Ми з другом тричі екнули. У залі вибухнув регіт. Всі думали, що так і треба. Кузьма із суфлерської будки підказував, що мені говорити. Вже й городничий Карафолька підказує, і поштмейстер Сашко Гузь. Навіть хтось з публіки почав підказувати. Та я не міг зібрати тих слів до купи, рвонувся з місця і кинувся геть зі сцени. Опинився за селом над річкою. Я впав на траву і качався, стогнав, землю гриз від ганьби, сорому, горя. Поряд з собою неочікувано побачив Яву. Тільки тепер ми зрозуміли, що нарobili.

А все почалося з Києва...

Розділ 2

Випадок у метро. "Космонавт". Конфлікт з київською міліцією

Ми приїхали до Києва на цілий місяць у гості до мого дядька і тітки. Відразу ж побігли на Хрещатик. Там Ява вирішив, що стане міліціонером, бо побачив, як міліціонер одним рухом примусив якогось дядька не переходити вулицю в недозволеному місці.

Потім ми пішли у метро. Ява побачив старшину Паляничка. Я теж хотів подивитися. Поперед нас стояв на ескалаторі дядько з кошиками, з клумаками, ще й з ночовками в руках. За кілька метрів нижче дядька стояла струнка дівчина з височенною зачіскою. А нижче дівчини їхав міліціонер, дуже з спини схожий на старшину Паляничка, з яким ми познайомилися торік. Опасистий дядько загородив собою майже весь прохід. Яві вдалося прослизнути повз нього. А я ненароком зачепив цинкові ночовки, які гримонули на ескалатор і ковзнули вниз. Вони вдарили по ногах дівчину, вона гепнулась у ночовки, які, тепер уже з пасажиром, загримотіли по ескалатору. Дівчина їхала без крику і збила міліціонера. Ночви проїхали через увесь зал і спинились.

Міліціонер був ніякий не Паляничко. Добре, що він не побачив нас, винуватців цієї пригоди. Ми швидко втекли.

Ява захотів розшукати наших київських знайомих Ігоря, Сашка. Але я здогадувався, що він хоче побачити Вальку. Минулого разу, коли була у нас пригодницька історія з Книшем і Бурмилом, познайомилися ми випадково з київськими юннатами. І була серед них Валька, худа, цибата і, на мій погляд, зовсім неінтересна. (Ганя Гребенючка з нашого класу в тисячу разів краща). Валька залишила Яві свою адресу, щоб ми написали, чим закінчиться наша історія з Книшем і Бурмилом. Ява не писав, бо боявся наробити помилок.

Розділ 3

Ява поспішає на побачення. Вуха

Ми вже знайшли потрібний будинок і квартиру, яка виявилась у флігелі. Ява пригладив рукою чуба і подзвонив у дзвінок. І тут виринула з темряви чиясь величезна постать і здоровеннецькою рукою схопила Яву за вухо. Дядько кричав на весь під'їзд, що це ми хуліганимо і дзвонимо у двері, а потім тікаємо. Ми почули, що двері Вальки відчиняються. Ява відчайдушно рвонувся і ми побігли. Ява боявся, щоб Валька не бачила, як його тягнуть за вухо. На вулиці Ява плакав, вухо напухло, збільшилося

вдвоє.

Ми пішли в кінотеатр, а потім Явине вухо захотіло чогось холодного. У нас були свої гроші, які ми збирали пів року. І майже всі ми витратили на морозиво і газовану воду з сиропом. Я мало не плакав, коли розраховувався. Потім ми пішли на чортове колесо. З нього побачили Труханів острів, пляж, парашутну вишку, з якої я надумався стрибнути, бо мріяв стати льотчиком.

Розділ 4

Пляж. Каруселя. Утопленик. Незнайомець з тринадцятої квартири

Парашутна вишка була дуже високою. Добре, що вона не працювала. Поряд з вишкою була каруселя з крісельцями на ланцюгах. Вишкребли ми останні копійки і покаталися.

Ява запропонував скупатися. Та на пляжі було стільки людей, що і до води не втрапиш. То було схоже на якийсь велетенський базар. Ми мріяли когось врятувати і стати героями. І у "Вечірньому Києві" на другий день заголовок: "Юні герої з Васюківки".

Поряд з нами розмовляли двоє дядечків. Один, невисокий, кругловидий, стояв по коліна у воді. Другий стояв на піску біля самісінької води. Він був уже одягнений і говорив, що спішить на радіо, а днями заскочить до кругловидого (будинок пам'ятає, квартира 13). Зі слів дядьків ми дізналися, що кругловидий – актор, який грав царя. Кругловидий артист збирався пірнути, але раптом спинився і дав нам свого годинника, якого забув зняти. Ми мали покласти годинник на його сірі штани. Я взяв годинник, а артист поплив. Раптом почувся крик: "Утонув! Утонув!.. Утопленика витягли!". Ми з Явою аж підскочили. І кинулися туди, куди вже бігли люди. Ми ледве пробралися і побачили, як утопленику робили штучне дихання. Виявилося, що він був п'яний, тому і мало не втопився.

Тільки тепер я згадав про годинник. Кинулися ми з Явою назад. Туди-сюди поткнулися. А де ж сірі штани? Нема сірих штанів. Бігаємо ми взад-вперед, не можемо знайти ні місця того, ні дядька-артиста, ні сірих його штанів. Ява плавав, шукав дядька. А я берегом бігав. Дядька не знайшли. Виходило, що я вкрав годинник. Ніколи в житті я не був собі такий противний, як зараз. У міліцію не наважувалися йти, бо пам'ятали підбитого міліціонера на метро. Ява вирішив сісти біля мосту і чекати: або ми того дядька побачимо, або він нас. Довго ми сиділи. І такий у мене був нещасний вигляд, що якась жінка ткнула мені у руку три копійки.

Коли прийшли пізно додому, то дядько насварився, бо тітка трохи не вмерла від хвилювання.

Заснути ми не могли. Совість точила мою душу: артиста обікрали, міліцію з ніг збили, троячку протринькали, тітці і дядькові брехали, навіть милостиню взяли. Ми з Явою вирішили поклястися, що більше брехати не будемо. І якщо все-таки збрехав, то тоді другий дає йому три шалабани прямо в лоб.

Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.

Розділ 5

Шукаємо царя - незнайомця з тринадцятої квартири. Зустріч у театрі. Велич і падіння Яви Реня

Зранку Ява сказав, що мій дядько шпигун, бо має пістолет. Ява його бачив у шухляді письмового стола. Та виявилось, що це стартовий пістолет, спортивний. Бо дядько колись захоплювався легкою атлетикою, а тепер суддя. Дядько навіть стрельнув ним і нам дозволив.

Ледве з'ївши сніданок, ми з другом сказали, що йдемо в театр. Одягнули нові сорочки і штани. Поїхали в Театр музкомедії. Там було порожньо, зустріли лиш жінку, яка сказала, що в їхньому репертуарі про царів зараз жодного спектаклю нема. В Оперному театрі царів було кілька, але всі виявилися негодящі. У Театрі драми імені Лесі Українки теж нічого. І в Театрі імені Франка. Лишався Київський театр юного глядача. Ми зайшли в театр і побачили багато дітей. Раптом у театрі ми побачили Вальку. Вона тримала за руку свого братика. Дівчина багато говорила і питала, що ми тут робимо. Ява мовчав. Він зблід, потім почервонів. Згодом ми поспішили на виставу "Червона Шапочка". Ми з Явою сиділи у сьомому ряду. Валька у дев'ятому. І Ява весь час на Вальку зиркав.

Під час дії курка бабусі на сцені заплуталась у шворці, якою була прив'язана, і почала битися. Захоплені боротьбою Вовк і Бабуся нічого не помічали. Всі з хвилюванням дивилися на бідну курку. Враз Ява підвівся і пішов до сцени, розплутав курку і пішов назад. Коли закінчилася перша дія, всі заплескали в долоні, більшість глядачів повернули голови і дивилися на Яву. До нас відразу підбігла Валька. Ява був щасливий і сказав, що ми піймали тоді Книша і Бурмила самі. Я зітхнув, підняв руку і вліпив йому в лоба три добрячих шалабани. Валька зойкнула. Братик Микола захихотів. Валька накинулась на мене. Але Ява сказав, що все добре, бо у нас є одна угода. Почалася друга дія.

Розділ 6

Будка. Вуха за вуха!

Після вистави Ява все розповів Вальці: про весь учорашній день, про годинник, про наші походи в усі театри. Дівчина сказала, що допоможе, бо має знайомого старого артиста Максима Валер'яновича, який знає всіх артистів. Відразу ж пішли до нього. З подвір'я Вальчиного будинку вийшли на задній двір, до старих скособочених сараїв, проминули їх і почали спускатися стежкою, що гадючилася між кущів дереви. Тут починалася Лавра. Ми спустилися до дзвіниці. Товста залізна брама була відчинена, і склеписте підворіття вело у внутрішній двір Лаври. Ява захотів прогулятися по Лаврі, хоч мені хотілося скоріше зустрітися з артистом. Мусили пройтися.

Коли вийшли з брами, попід фортечним муром спустилися ще нижче. Доріжка вивела нас на вузьеньку вуличку, де у зелені садків стояло кілька старих халуп-мазанок. Біля однієї з таких халуп Валька спинилася. Біля хати росло багато квітів. Виявилось,

що актора нема вдома, бо сьогодні неділя, він поїхав до племінника.

Ми пішли назад, до Вальки. Дійшли до сараїв. На одному з них сидів широколиций хлопець у брезентових штанях, на яких було безліч блискучих металевих заклепок. Валька закричала до нього, що знає, що це він видзвонює у двері. Хлопець, що мав прізвисько Будка, сказав: "Закрий свій гроб і не грими кістками!". Тут Ява не стерпів. Ми вилізли на сарай і нам'яли Будку. Вкінці він заgrimів своїми клепаними "залізними" штаньми аж донизу.

Валька і братик Микола зустрічали нас внизу як героїв. Братик Микола аж стрибав од захвату, бо всі боялися Будку (його звали насправді Толиком).

Розділ 7

Максим Валер'янович

Після цього надійшов Максим Валер'янович. В його очах стрибали молоді веселі бісики. Волосся було попелясте. Йому було 76 років. Актор запросив нас у свою хату, щоб ми могли усе гарно розповісти. Нам стало так легко і добре з ним, наче ми були давно-давно знайомі.

Хата була заставлена вазонами і вазончиками. Стіни кімнат були завішені фотографіями самого актора. Валька дуже толково і жваво розказувала про наші пригоди і про історію з годинником. Максим Валер'янович слухав дуже уважно і серйозно. Актор сказав, що вирішить наше питання завтра, коли ми всі підемо на кіностудію. Я був дуже задоволений і вірив, що ми таки знайдемо того артиста.

Потім Максим Валер'янович розповів, як став актором. Він приїхав маленьким з мамою з Харківщини. Мама працювала прибиральницею у Київському театрі. Вперше взяла хлопчика на виставу. Він дуже захопився, захворів театром на все життя. Довго ще розказував нам Максим Валер'янович про театр, про своє життя.

Розділ 8

"Товаришу цар, ви заарештовані!". "У-у, понесу!.."

Увечері ми не могли заснути. Ява уже мріяв стати артистом. Він вважав, що таланти у нас є, хіба дарма нас у селі "артистами" називають? Дід Салимон весь же час повторює: "От артисти! Ну й артисти!".

Вночі мені наснився сон...

Між іншим, сні мені чомусь часто сняться якісь плутані, фантастично-пригодницькі. Наснилося буцімто сиджу посеред сцени на царському троні у шубі. І з темного залу звідусюди лупають на мене коров'ячі й баранячі морди. У першому ряду сидить наша однорога корова Манька, Явина Контрибуція, цап Жора і бугай Петька. Я виголошую якийсь довгий монолог. Мої глядачі не можуть аплодувати. Вони можуть тільки мукати, бекати й мекати. Я встаю і цв'юхкаю на весь зал батогом. У залі стає порожньо. Аж тут з-за куліс на сцену виходить Ява... У формі міліціонера. І каже, що я злодій, бо вкрав годинник у справжнього царя, і у Яви ордер на арешт. Ява раптом кидає мені на голову якусь ряднину. І я вже зв'язаний, нічого не бачу... я прокидаюсь.

Я вимовив слова зі сну: "Не нарушай! У-у! Зрадник!" і шпигонув Яву пальцем у бік.

Він одразу прокинувся.

Ми поснідали і поїхали до Вальки. Зайшли у її двір. Раптом побачили гурт хлопців і серед них Будку. "Ну, пропали! Ні за цапову душу!" – майнуло в голові.

Високий, чупринистий хлопець років чотирнадцяти, сказав, що не чесно бити нас двох великою компанією. Тому Будка вибрав мене, ми мали битися. Нас з Явою завели у яр. Хлопці стали півколом попід дерезою.

Мені не було куди діватися, я з усією силою кинувся в бій. Я поклав Будку на лопатки і придавив до землі, міцно тримаючи. Переможений Будка уже навіть і не пручався.

Але мене стягнув той високий хлопець, я розумів, що зараз буде непереливки. Раптом з'явилася Валька, вона кричала на хлопців, погрожувала все розказати у школі, батькам. Отак кричучи, вона допомогла мені підвестися і, взявши за руку, повела. А по дорозі і Яву прихопила. І хлопці розступилися і пропустили нас. Я відчував сором, що мене врятувала від розправи дівчинка. На стежці нас чекав братик Микола. Виявилося, що це він покликав Вальку, бо бачив, як нас вели в яр.

Обтрусили мене Ява з Валькою, почистили сяк-так, але все одно вигляд я мав, як у собаки з горла. Та що вдієш, Максим Валер'янович давно вже чекає, треба йти. Актор ні про що не став розпитувати, хоч бачив мій вигляд. За нами приїхала машини, ми подалися на кіностудію.

Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Розділ 9

На студії. Несподіванка перша. Несподіванка друга

Ми в'їхали на територію кіностудії. Ліворуч був великий фруктовий сад, праворуч — кольорові щити зі словами, що мистецтво належить народові, що з усіх мистецтв найважливішим є кіно і багато інших.

Ми пішли довжелезним коридором, озираючись на всі боки. Але по коридорах чомусь ходили звичайнісінькі дядьки й тітки у звичайнісіньких костюмах. Довго ми крокували вузьким, напівтемним коридором. І зі всіма Максим Валер'янович вітався. Нарешті ми зупинилися біля дверей з табличкою "Зйомочна група "Поцілуйте мене, друзі!"". За дверима сидів чоловік років за п'ятдесят, але кремезний, міцний, він лаявся в телефон, бо йому обіцяли безхмарну погоду, а на дворі починався дощ. Чоловік привітався з Максимом Валер'яновичем і сказав, що дуже спішить на зйомку, нашу проблему вирішить пізніше. Нас запросили на справжні зйомки. Валька аж підскочила від радощів.

Ми опинились наче у велетенському цеху якогось заводу. Той дядько, що вів нас, Вітя, зустрів раптом якогось худенького Женю. Сам Женя був, мабуть, ще старший за Вітю. Женя був дуже приємний. Він не зводив погляду з нас з Явою. Виявилось, що йому на завтра треба акторів, і ми з Явою підходили. Женя просив нас приводити ще одного-двох хлопців. І тільки коли Женя одбіг, я нарешті второпав, що нас запрошено

зніматися в фільмі, що завтра ми станемо кіноартистами і наші мордяки побачать всі. Ява радів. Валька шалено заздрила нам.

Я згадав про годинник, але в кишені його не було.

Розділ 10

Де годинник? Ми йдемо у вороже лігво

Я сказав про пропажу Яві, він знайшов Вальку, і ми почали пробиратися до виходу. Ява вважав, що годинник випав з кишені, коли я бився з Будкою.

У яру ми троє кинулися навколішки і почали рачкувати, шукаючи годинник. Його не було. Я раптом здогадався, що хлопці витягли його з кишені, коли стягали мене за штани.

Валька сказала, що треба йти до Будки. Зустріли його біля флігеля, де жила Валька. Ми кинулися до нього. Він і не думав тікати. Мені навіть здалося, що, коли він побачив нас, у нього радісно спалахнули очі.

Будка сказав, що годинника не брав. Його взяв один хлопець, не з компанії Будки. Сьогодні усі їхні хлопці будуть на стадіоні, бо ж матч з "Торпедо", і там чекатимуть нас. Навіть квитки для нас мають.

Все це було несподівано і дивно. Ми з другом чекали всього, але не цього... Будка і його кодло раптом виступають у ролі благородних лицарів! Все це нагадує брехню.

З Валькою ми домовилися, що я і Ява ідемо на побачення з ворогами, а Валька пояснює все Максиму Валер'яновичу.

Ми з Явою ще забігли додому. І там дядько теж запросив нас на матч, мав квитки. Наскільки квитки нам були потрібні (щоб не залежати від ворога), настільки дядько був нам не потрібен – він міг все тільки зіпсувати.

Я довго думав, а тоді сказав дядькові дати нам квитки, бо ми скоріше підемо, адже на нас чекають. Дядько хитро всміхнувся і згодився.

Розділ 11

"Динамо" (Київ) – "Торпедо" (Москва)

Коли ми зустрілися з хлопцями, на їхніх обличчях була лиш цікавість. Будка дав нам квитки, але я сказав, що квитки у нас є. Вирішувати нашу справу ми мали після матчу.

Оскільки кияни виграли у торпедівців 3:2, дядько був у чудовому настрої й відпустив нас у своїх справах. Будка з хлопцями сказав, що поговорив з тим хлопцем, він віддасть годинник, тільки вночі. Причому сьогодні. Завтра буде пізно, бо вранці він чухне з Києва – його шукає міліція. Годинник у нього в схованці у печері біля Лаври. Зустрітись треба опівночі біля церкви Різдва Богородиці.

Якби це був справді мій годинник, я б ще подумав, йти чи ні. Але ж ви знаєте, що то був за годинник! Я погодився.

Розділ 12

Козацькому роду нема переводу. Кошовий Карафолька. Лист запорожців. Ніч на кладовищі (спогад)

Вдома ми почекали, поки поснуть дядько з тіткою, щоб можна було нишком вийти.

У голову лізли різні темні думки і спогади. Думаю, Ява згадував, те ж саме, що і я. То було теж уночі, і теж могили. І так само шерхло у горлі, і стискалося серце, і терпли ноги.

...Це було торік, восени, після "робінзонської" історії. Несподівано до нас у село приїхали археологи. Двох з них ми знали: то були київські мисливці, які щороку приїздили до нас на полювання та риболовлю. Якось вони розговорилися з нашими мисливцями – дідом Варавою та дідом Салимоном – про наше село Васюківку, про його історію. Другого ж дня поїхали в Київ. А невдовзі приїхала археологічна експедиція. Виявилося, що село наше страшенно історичне і дуже стародавнє. Васюківка була на самісінькому перехресті походів славних запорожців.

Експедиція почала розкопувати козацьку могилу, що була за два кілометри від села. І ми, хлопці, до смерку пропадали на розкопках. І коли археологи відкопали козацьку зброю (шаблі, пістолі), та ще й гранчасту пляшку з-під оковитої (хоч і порожню), та ще й дерев'яну люльку, ми трохи не попадали в яму. Ми дивилися, мов зачаровані.

Крім могили, експедиція вела розкопки біля дуба. Правда, викопали один тільки іржавий кухоль з кришкою, але казали, що то кухоль мало не самого Івана Сірка. Потім археологи ходили по селу, подовгу розмовляли з найстарішими нашими дідами та бабами. Особливо довга була розмова з сголітньою бабою Триндичкою. Археолог Папуша (той, що колись утопив у плавнях рушницю) розпитував бабу про її батьків, але нічого від баби не добився.

Дуже цікавилася експедиція також найстарішими у селі хатами. Оглядаючи хату, де жив Карафолька, Папуша виявив напис: "Цю хату збудував 1748 року козак Титарівського куреня Гаврило Карафолька". Папуша казав, що це архітектурна пам'ятка. Того ж дня з'ясувалося, що у багатьох васюківців козацькі корені. А ми... у мене ще хоч був десь далеко по материнській лінії якийсь козак-заброта, а в Яви – анічогісінько, самі гречкосії. Дід Варави пояснював Яві: що там ті козаки без гречкосіїв варті були... Хто б їх годував? Але на Яву дідова агітація не впливала.

Ява не міг примиритися. Ява страждав. Тим більше, що Карафолька був нащадком козака. Він організував на вигоні "Запорізьку Січ", сам був кошовим. Ми з Явою ніколи не відчували себе такими самотніми, ображеними і нещасними. Я вирішив написати Стьопці щось схоже на "Лист запорожців турецькому султанові". Написали лист великими літерами на півтораметровому сувої шпалерів, що лишилися після будівництва нової хати. До сувою на грубезній мотузці замість печатки причепили суху балабушку. Але отримали відповідь, що нас приймуть у своє військо писарями, хоч і маємо двійки з мови. Це було гірше, ніж якби Карафолька кожного з нас привселюдно потоптав ногами.

І тоді Ява придумав викопати шаблюку або козацький пістоль. Надумались копати на кладовищі, на старих могилах, яких уже майже не видно. Вночі пішли на кладовище. Нам було дуже страшно. Ява знайшов підходящу могилу. Ми взялися за заступи. І раптом побачили, як з-за могили з темряви на нас дивилися великі зелені очі. Над

очима стирчали ріжки... І потім (навіть тепер я не можу спокійно це згадувати) долинув нелюдський, несамовитий, нестямний крик...

Ми не бігли, ми летіли додому. Влетіли у двір до Яви (він був ближче) і, зачинивши хвіртку, підперли її дровинякою. Тої ночі ми спали у собачій будці, притиснувшись з обох боків до здорового кунделя Рябка. Згодом ми здогадалися, що на цвинтарі був кіт. Але вночі більше на кладовище не йшли.

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

Розділ 13

Нічні пригоди. Постріл у печері

До балкона ми прив'язали мотузку (через двері вийти неможливо – нема кому за нами замкнути) і зішли з другого поверху. У кишені я мав стартовий пістолет дядька. У шухляді лежав наш лист, у якому пояснювали, що йдемо на важливу зустріч, щоб повернути важливу річ.

Ми добралися до церкви Різдва Богородиці. Там зустріли Будку, невеликого хлопчика і високого хлопчину у чорній масці – "чувака", що взяв годинник. Будка сказав іти. Нас довго водили попід мурами Лаври. Я показав Будці пістолет. Хлопці налякалися. Вони привели нас до входу у якийсь підземний коридор. Вибігаючи звідти, дзюркотів струмок.

У печеру перший зайшов "чувак", другий Будка, тоді я, за мною Ява, останнім мусив іти малий... (як потім з'ясувалося, він у печеру навіть не заходив, а одразу чкурнув додому). Ми чвкали босими ногами у мокві, ноги судомило від холоду.

"Чувак" і Будка світили ліхтариками і зливалися в один химерний силует. Раптом вони зникли. Я вистрелив. Хтось перелякано верескнув зовсім близько. І щось зашльопало-зашльопало по мокві. Потім десь віддалік гепнулося, зойкнуло.

Ми з Явою не мали чим світити. Раптом почувся тремтячий Вальчин голос. Вона мала ліхтарик. І ми всі втрюх квапливо зашльопали до виходу. Валька сказала, що тут дренажна система для підземних вод. Ми розповіли, що вистрелили, і хтось гепнувся. Валька здогадалася, що Будка впав у колодязь, який тут є. Перелякавшись, ми побігли рятувати Будку. Він тримався у колодязі пальцями у шпарках між цеглинами. Був зовсім мокрим і міг зірватися на дно будь-якої миті. Я і Ява ледве витягли Будку. Всі були мокрі. Надворі викручували одяг і в той момент нас ніби щось об'єднало з Будкою. Він признався, що "чувак" – вигадка, це просто Вовка Іванов, Валька його знає. І годинник є. Будка просто надумав налякати нас. А Вальці, виявляється, про нашу зустріч у дренажній системі розповів один хлопець.

Мені віддали годинник. Ми розійшлися. Валька пішла у свій флігель (через чорний хід). Вовка пішов у Лавру (він жив на території Лаври). А Будка трохи нас провів.

На цьому наші нічні пригоди не закінчилися. Коли я ліз по мотузці, тітка крикнула: "Злодії!" і вилила на мене каструлю вишневого компоту. Потім я побачив у її руках ніж. "Тьотю, не ріжте, це я!" – скрикнув я. Я з'їхав по вірьовці вниз і сів просто в компот, що

калюжею розлився якраз піді мною. Ява не стримався і коротко реготнув. Піднімаючись по сходах, ми придумали збрехати, що засперечалися, хто з нас швидше вночі видряпається по вірьовці на балкон. Добре, що дядько спав і нічого не чув. Тітка вибачилася за компот. Ми швиденько роздяглися, помилися. А годинник я сховав під подушку.

Розділ 14

"Увага!.. Почали!.. Мотор!..". Годинник знаходить свого хазяїна. Народження Яви Станіславського і Павлуші Немировича-Данченка

Мені снилося щось страшне: оте підземелля, під стінами сидять огидні банькаті жаби, у ніші в стіні сидить баба Триндичка і сварить, що я не віддав годинник.

Зранку дядько став наді мною з пістолетом і листом. Тітка стояла поруч з дядьком і розпачливо дивилася на нас. Ми з Явою презирнулися і глибоко-глибоко зітхнули. А тоді один одному надавали щиглів. Згодом ще й дядько додав кожному з нас від себе. На наших лобах росли величезні гулі. Ми розповіли про всі свої пригоди. Закінчили тим, що зараз по нас приїдуть, щоб вести на кінозйомку. У двері відразу й подзвонив асистент.

Дорогою у нас виникла ідея взяти з собою і Вальку, поки асистент забиратиме Максима Валер'яновича. Коли ми вже йшли з Валькою, побачили Будку. Валька розповіла, що Будці добре перепало. Ми з Явою ще й Будку прихопили, адже нам режисер сказав, щоб ми прихопили одного-двох хороших хлопців.

У кіностудії Максим Валер'янович відправився в павільйон, а ми – на озеро. У нас же різні фільми були. Лисий режисер Женя (Євген Михайлович) пояснив, що ми маємо робити. Наші гулі зашпакувала жінка у білому халаті. Вальку перетворили на якусь безпритульну. Потім всіх нас позамурзували сажею. Одяг дали таки, що під руками розлазився.

Режисер розповів, що у фільмі зображено події 1905 року на Україні. Зміст епізоду такий: на кладці над річкою робітника-революціонера Артема наздоганяє жандарм, щоб затримати. Артем б'є жандарма, жандарм летить у воду... Артем тікає... Ми – у човні неподалік від кладки, рибалимо. Ми бачимо цю картину і радіємо. Ми кілька раз "раділи", поки режисеру сподобалося.

Почалася зйомка. Дубль перший... Ми раділи не так, як треба було. Жандармові довелося перевдягатися (бо ж падав у справжнє озеро, що спеціально було тут зроблене).

Дубль другий... Герой Артем раптом упав.

Дубль третій... Гілка перекивала Вальку.

Дубль четвертий... Ще раз! Жандарм не досить виразний.

Дубль п'ятий... У жандарма одклеївся один вус.

Дубль шостий... Нарешті! Здається, тепер все! Гаразд! Та режисер бачить на моїй руці... годинник. Де ви бачили, щоб діти бідняків до революції носили годинники! І раптом жандарм сказав мені віддати йому годинник. Я довго вдивлявся... Ні, не може бути. Не впізнаю у ньому того дядька. Всі кругом сміються. І Валька, бачу, вже

сміється, і Будка, і Ява рота розтягує. Значить, це він-таки, він – наш незнайомець з тринадцятої квартири. Виявилось, що царя він грає теж у цьому фільмі: має дві ролі. Він сказав, що тоді на пляжі ми могли зайти до пляжної міліції і віддати годинник. Актор там навіть адресу свою залишив...

Згодом виявилось, що зйомка не може тривати далі, бо всі шість мундирів жандарма мокрі. Але оператор сказав, що годинника в кадрі не було, тож перезнімати не треба. Асистент, який приїздив до нас, вручив нам усім по три карбованці за зйомки. Оце здорово!

Олег Іванович (так називали нашого незнайомця з тринадцятої квартири) взяв таксі, і ми всі разом з Максимом Валер'яновичем поїхали в ресторан. Там ми бенкетували і замовляли все, що хотіли. А все те було таке смачне, що в нас три дні потім боліли животи...

* * *

...А через три дні, коли ми видужали, ми почали обережненько протринькувати свої перші в житті зароблені троячки. Ми протринькували їх і колективно (разом з Будкою і Валькою), і індивідуально (удвох з Явою). Будка ввів нас у свою компанію, яка виявилася зовсім не злочинною і щодня грала у щось цікаве.

На студію нас більше не запрошували. І ми з горя пропивали свої троячки на газований воді з сиропом. А одного разу придумали створити театр у Васюківці!

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

Розділ 15

Загибель Яви Станіславського і Павлуші Немяровича-Данченка. І все-таки ми живемо! Держись, людство!

І от ми лежимо на траві і страждаємо. Ну як тепер показатися людям після такої ганьби! Ще й згадали, як в клубі показували новий фільм Київської кіностудії імені Довженка "Артем".

Все село знало, що Рень і Завгородній там знімалися. У клуб збіглося усе село. Ми з Явою сиділи у першому ряду в білих сорочках і новеньких черевиках поруч із головою колгоспу Іваном Івановичем Шапкою і завклубом Андрієм Кекалом. Після фільму мала бути "зустріч з учасниками картини...". Але у фільмі нас не було... Знайомого нам жандарма Олега Івановича на смерть убили революційні маси. Не було у фільмі ні річки, ні кладки, ні дітей бідняків... Не було того епізода, в якому ми знімалися...

І коли в залі нарешті спалахнуло світло, ми сиділи жалюгідні й нещасні. Але наші родичі заспокоювали нас.

Через кілька днів прийшов із Києва лист од Вальки, де вона писала, що режисер Євген Михайлович передає нам сердечне вітання і дуже вибачається, але епізод на кладці довелося, на жаль, вирізати, бо він "не монтувався".

Отакий пшик вийшов у нас з кінематографом... І тепер ми зірвали весь спектакль, підвели всіх.

* * *

...Прийде завтрашній день, і ми дізнаємося, що трохи переоцінили свою роль у житті суспільства. Спектакль зовсім не зірвався, Городничий після нашої втечі не розгубився і сказав: "Так я й знав, що ці нікчемні боягузи Бобчинський і Добчинський перелякаються і втечуть. Добре, що я перед цим зустрів їх на вулиці і вони мені все розказали...". І спектакль пішов-поїхав як по маслу. Глядачі нічого навіть не помітили.

* * *

Але все це – завтра. А сьогодні ми лежимо і стогнемо. Раптом Ява встав і сказав, що артистом точно не буде. Він вирішив: ми сідаємо і пишемо книгу про наші пригоди, заробимо торбу грошей і поїдемо у кругосвітню подорож.

Я слухаю і дивлюсь на Яву з захопленням. Який він розумний! І ми тут же починаємо обговорювати Явину ідею. Як будемо писати? Від руки. Писатимемо прозу, а назвемо "Незнайомець з тринадцятої квартири" або "Злодії шукають потерпілого". Завтра ми купуємо у сільмазі великого загального зошита в лінійку, три авторучки (одна про запас!), сідаємо й пишемо. Ми ще покажемо людству, на що ми здатні! Ви ще побачите, хто такі Ява і Павлуша! А потім все-таки я буду льотчиком...

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*